

DEN NORMATIVE ORTOGRAFI OG UDTALEN

SKITSE TIL EN TYPOLOGI¹

HENRIK GALBERG JACOBSEN

University of Southern Denmark

ABSTRACT. The paper deals with the relations between Danish pronunciation and the so-called ‘normative orthography’, i.e. the official Danish writing rules as laid down by the authorities in orthographic directives since 1889. The specific aim of the paper is to suggest a model for defining and describing the different kinds of normative orthography and their mutual relations. The criteria used for placing the orthographic rules in the model are (a) whether the rule is dependent on pronunciation or not, and (b) whether the resulting orthography (i.e. the prescribed letters) are linguistic signs (inflectional endings, morphemes) or non-signs. The model thus consists of four types of normative orthography, i.e. autonomous expression orthography (Danish: *autonom udtryksortografi*), autonomous content orthography (Danish: *autonom indholdsortografi*), mirrored expression orthography (Danish: *spejlet udtryksortografi*) and mirrored content orthography (Danish: *spejlet indholdsortografi*). Among these, mirrored expression orthography constitutes the core domain, followed by mirrored content orthography, which has been a growing domain after the 1889-directives, and autonomous content orthography, which is a potentially growing domain.

PRESSto.

1. INDLEDNING

Emnet for denne artikel er forholdet mellem udtalen i dansk og det som jeg her vil kalde DEN NORMATIVE ORTOGRAFI, dvs. den del af det sprogvidenskabelige emnefelt der behandles i de officielle retskrivningsdirektiver, og som er blevet behandlet dér i de seneste godt hundrede år. Jeg holder mig i hovedsagen til de emnefelter som der er normgivet for i de systematiske

---

¹ Revideret version af foredraget *Ortografien som et spejl af udtalen – blandt andet*, holdt ved et symposium på Syddansk Universitet 20.8.2013 i anledning af Hans Basbølls fratrædelse og 70-års fødselsdag. Der er imidlertid stadig, som nævnt i undertitlen, tale om en skitse, der dog i den foreliggende version har kunnet drage nytte af skarpsindige kommentarer fra min peer reviewer, og som derved på flere punkter har vundet i klarhed og afklarethed i forhold til det oprindelige manuskript.

retskrivningsdirektiver i ministerielle bekendtgørelser og lign. og i de officielle retskrivningsordbøgers regelafsnit ("Retskrivningsvejledning" (i *SRO 1918*, *DRO 1919-1946* og *RO 1955*) og "Retskrivningsregler" (siden *RO 1986*)), og inddrager kun i begrænset omfang normering i de alfabetiske dele af retskrivningsordbøgerne.

Som udgangspunkt tager jeg det første mere omfattende systematiske retskrivningsdirektiv fra skolemyndighedernes hånd, nemlig den store retskrivningsbekendtgørelse som Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet udsendte i 1889 (*Bek. 1889*). Med den afstak de statslige skolemyndigheder for første gang rammerne for de dele af sprogbrugen som man følte sig berettiget – eller forpligtet – til at søge at regulere. Det var således *Bek. 1889* der blev bestemmende for hvilke emner der kom til at indgå i den normative ortografi sådan som den siden 1918 er blevet præsenteret for sprogbrugerne i de officielle ortografiske direktiver. Og det er ligeledes *Bek. 1889* der optræder som hovedleverandør af eksempler i det følgende.

2. FIRE SLAGS NORMATIV ORTOGRAFI

De forskellige områder indenfor den normative ortografi kan ud fra ortografiens forhold til udtalen og ud fra karakteren af de sproglige størrelser som de enkelte regler vedrører, henføres til en af fire ortografikategorier med deraf afledte ortografityper. Hvis et område reguleres af skriftinterne regler og således er uafhængigt af udtalen, dvs. ikke styres af forhold i udtalen og ikke afspejler denne, hører det til i kategorien AUTONOM ORTOGRAFI (type 1 og 2), og hvis det er afhængigt af udtalen og i større eller mindre grad afspejler denne, placeres det i kategorien SPEJLET ORTOGRAFI (type 3 og 4). Og hvis de størrelser der reguleres indenfor området, befinder sig under tegngrænsen (i praksis under morfem- eller fleksivniveauet) og altså er ikke-betydningsbærende udtryksstørrelser, hører området til i kategorien UDTRYKSORTOGRAFI (type 1 og 3). Befinder de regulerede størrelser sig derimod over tegngrænsen og er betydningsbærende, placeres de i kategorien INDHOLDSORTOGRAFI (type 2 og 4). Sammenhængen kan afbildes som i figur 1.

	Uafhængig (ikke styret af forhold i udtalen)	Afhængig (styret af forhold i udtalen)
Under tegngrænsen (ikke betydningsbærende) bogstaver/grafemer	type 1 AUTONOM UDTRYKSORTOGRAFI	type 3 SPEJLET UDTRYKSORTOGRAFI
Over tegngrænsen (betydningsbærende) morfemer/fleksiver	type 2 AUTONOM INDHOLDSORTOGRAFI	type 4 SPEJLET INDHOLDSORTOGRAFI

(Fig. 1) Fire typer af normativ ortografi

3. AUTONOM UDTRYKSORTOGRAFI (TYPE 1)

Som det første – og reneste – eksempel på en regel der hører til den autonome udtryksortografi, kan nævnes den regel der gav skolebørnene ret til kun at bruge det latinske alfabet i deres skriftlige arbejder:

- (1) Saavel den latinske som den gotiske Bogstavække indøves i de lærde Skoler og i Seminarierne. – I Almueskolen behøver kun den latinske Bogstavække at indøves skriftligt (*Bek. 1889*, § 1).

Når denne regel henføres til den autonome udtryksortografi, er det dels fordi den vedrører bogstaverne som udtryksstørrelser – der er ikke nogen bestemt (denotativ) betydning knyttet til brugen af det ene eller det andet alfabet, dels fordi de to alfabeter er udtaleafhængige i den forstand at de er lige egnede (eller lige uegnede) til at gengive udtalen: Udtaleforskelle gives hverken værre eller bedre med det gotiske end med det latinske alfabet (ligesom det heller ikke gør nogen forskel i udtalen om et ord er skrevet med gotiske eller latinske bogstaver).

Et mindre rent eksempel er den regel som 1889-bekendtgørelsen giver om fastholdelsen af *aa* (dobbelt-*a*) overfor *å* (bolle-*å*): ”Der skrives *aa*, ikke *å*” (§ 11); og det samme gælder den senere omvendning af reglen i 1948 hvor *Aa/aa* blev udskiftet med *Å/å*. At der her er tale om udtryksortografi, står næppe til diskussion, hvorimod reglens uafhængighed af udtalen kan fortjene en kommentar. Der er ganske vist ikke tale om at et ord som fx *paa* udtales på en anden måde end *på*. Men det må samtidig erkendes at reglerne om valg mellem *Aa/aa* og *Å/å* bygger på den udtalte forudsætning at de kun gælder hvor bogstavet gengiver en *å*-udtale, og at de dermed implicit tager udgangspunkt i udtalen.

Herudover anfægtes *aa/å*-reglernes autonomi på et mere systematisk eller overordnet niveau, idet de to *å*-tegn adskiller sig fra hinanden ved deres forskellige egnethed til at afspejle udtalen. Mindst egnet er *aa*. Vælger man denne skrivemåde, accepterer man en systematisk uregelmæssighed hvor man lader en fordobling af et vokalbogstav ændre udtalen af den modsvarende lyd kvalitativt: *a* = *a*-lyd; men *a+a* = *å*-lyd (og ikke fx lang *a*-lyd). Vælger man derimod *å*, indpasses vokalgengivelsen i det i øvrigt gældende system hvor kvalitativt forskellige enkeltlyde i udtalen modsvares af forskellige enkeltbogstaver i skriften. – Noget tilsvarende kan siges at gælde reglerne om ombytning af *x* med *ks* i oprindelig danske ord og i almindeligt brugte fremmedord (*Oxe* > *Okse* og *Export* > *Eksport*; *Bek. 1889*, § 20 og § 22.I.b), hvor det systemstridige ved de gamle skrivemåder bestod i at et enkeltbogstav, *x*, blev brugt til at betegne to enkeltlyde, og hvor systemtilpasningen lå i udskiftningen af dette bogstav med to enkeltbogstaver der modsvarede hver sin enkeltlyd.

4. AUTONOM INDHOLDSORTOGRAFI (TYPE 2)

Det mest prominente eksempel på autonom indholdsortografi er utvivlsomt reglerne om distributionen af store og små begyndelsesbogstaver, dvs. såvel den gamle regel (fastholdt i *Bek. 1889*, § 2) om at der skulle bruges stort begyndelsesbogstav i substantiver generelt (og i substantiverede adjektiver mv.), som den nugældende regel (indført i *Bek. 1948*, § 1) om at der skrives med stort i proprier og med lille i appellativer. At der her er tale om autonom ortografi, følger umiddelbart af at muligheden for at skelne mellem store og små bogstaver er forbeholdt skriftsproget og ikke har noget modsvar i det talte sprog. Og at der er tale om indholdsortografi, følger af at brugen af stort begyndelsesbogstav (som modsætning til lille begyndelsesbogstav) er betydningsbærende ved enten at placere det pågældende ord i ordklassen substantiv eller ved – som i dag – at placere det i ordklassen proprium. Det må indrømmes at der er tale om en ret abstrakt betydningstilskrivning, men det er ikke desto mindre et forhold som giver sig udslag i konkrete betydningsændringer i den faktiske sprogbrug. Storbogstavernes betydningspotentiale var således et forhold der hyppigt blev udnyttet af tilhængerne af de store bogstaver i den debat der udspillede sig op mod udsendelsen af *Bek. 1889* (som faktisk var tæt på at indføre de små begyndelsesbogstaver i substantiverne, se nærmere i *R&S:121 ff.*). Digteren og metrikeren Ernst von der Recke udsendte fx en pjece med en række eksempler på sætninger mv. der var entydige når de blev skrevet i den gældende retskrivning, men som blev flertydige (eller uforståelige) hvis de substantivmarkerende store bogstaver blev udskiftet med små, fx

- (2) *En hænger fast, mens mangen helt gaar fri*
(mangen Helt? Mangen helt?)
(Recke, 1988:10)

I samme pjece konstruerede Recke et digt på 18 vers der indeholdt misforståelsesmuligheder når de var skrevet med små bogstaver, men som blev entydige med store bogstaver, fx dette vers:

- (3) Længst hørte vi kun vindens sang,
skarp som en slynges hvinen,
imens den fredløs søger ly
og sukker i kaminen.
(Recke, 1988:11)

– hvis sidste linje ville være umisforståelig med denne retskrivning: ”og sukker i Kaminen”. Se evt. flere eksempler (fra tiden før og efter retskrivningsreformen i 1948) i Galberg Jacobsen (1973:141 f.).

Autonom indholdsortografi er karakteriseret ved en relativt høj grad af HETEROGRAF HOMOFONI (ligesom type 3: spejlet udtryksortografi). Typen kan dermed yderligere eksemplificeres med en række ordformer der udtales (eller kan udtales) ens, men staves forskelligt, og hvor de størrelser der adskiller stavemåderne (i modsætning til i type 3) er betydningsbærende (morfemer/fleksiver): *dækkende* : *dækkene* (præs. ptc. : bf. plur.); *studere* : *studerer* (inf. : præs.), *ankommende* : *ankomme* (præs. ptc. : præt. ptc. plur., fx *de ankommende/ankomme tog*). Der er her tale om problemfelter som der aldrig har været normeret eksplicit og sammenhængende for i en officiel retskrivningsbekendtgørelse eller retskrivningsvejledning. Den korrekte skriftsprogsbrug har formentlig forekommet normgiverne at være så indlysende at der ikke var grund til at omtale den nærmere. Det er stadig tilfældet med præsens participiums-formerne, hvis stavemåder end ikke fremgår under de enkelte verber i retskrivningsordbøgernes alfabetiske del. Præteritum participiums bøjningsformer har man dog kunnet læse om siden *SRO 1918* (§ 49), men uden at de har været sat i forbindelse med præsens participium. Og først fra *RO 2012* har præsensformen været anført under de enkelte verber sammen med de øvrige bøjningsformer.

5. SPEJLET UDTRYKSORTOGRAFI (TYPE 3)

Med typen spejlet udtryksortografi er vi kommet til det område der sædvanligvis betragtes som ortografiens kerneområde eller dens retmæssige domæne, dvs. det område der omfatter reglerne for skriftsprogets brug af grafem- eller bogstavinventaret til gengivelse (*spejling*) af talesprogets fonem- eller lydinventar. Der er da også adskillige af *Bek. 1889*'s regler (specielt i § 10-18) der hører til typen spejlet udtryksortografi, og som i overensstemmelse hermed kort og groft kan sammenfattes i formler af typen "Lyden X gengives med bogstavet Z". Og samme afsæt i udtalen af den enkelte lyd har reglerne i de senere afsnit med overskriften "Lydbetegnelsen" i retskrivningsvejledningerne i *SRO 1918* og *DRO 1923-1946*.

Af eksempler i *Bek. 1889* kan nævnes bekendtgørelsens retningslinjer for hvilke bogstaver der bruges til at betegne de forskellige vokallyde, for eksempel reglerne i § 12 for hvornår den korte æ-lyd skrives *æ* (som i fx *bægge, fornæmme*), og hvornår den skrives *e* (som i fx *(at) blende* '(at) blænde', *Spjeld*).

At en ortografisk regel tager udgangspunkt i udtalen, må ikke forstås sådan at den nødvendigvis er en ren udtaleregul i den forstand at den bygger på og kan formuleres på grundlag af udtalen alene. Det er tværtimod sjældent at udtalen alene er tilstrækkeligt til at begrunde valget af en stavemåde, men der suppleres ofte med henvisninger til forhold i etymologien (herunder morfemkonstans) eller i den almindelige sprogbrug (usus). Det er fx tilfældet med de

netop omtalte regler for fordelingen af *e* og *æ* til gengivelse af den korte *æ*-lyd (se nærmere i R&S:481). Og det er ligeledes tilfældet med fx reglerne for fordelingen af *o* og *aa* til gengivelse af den korte *å*-lyd (§ 11, jf. R&S:482) og for fordelingen af *u* og *o* til gengivelse af kort "O-Lyd" (§ 13).

Til typen spejlet udtryksortografi kan det desuden overvejes også at henføre de regler der drejer sig om brugen af stumme bogstaver, primært af stumt *d* (*Brændsel, vadske : Grænse, Sveske*, § 18), stumt *h* (*hjælpe, hver*, § 17) og stumt *g* (*solgte, Spørgsmaal*, § 7). Der er jo her tale om regler der foreskriver hvornår 'ingenting' i udtalen skal spejles af 'noget' i ortografien, og hvilke bogstaver dette 'ingenting' i givet fald skal spejles af. Også 1889-bekendtgørelsens nyindførte regel om at man ikke længere skulle – og i øvrigt heller ikke måtte – skrive den gamle palataliseringsmarkør, det nu (i 1889) stumme *j* efter *g* og *k* foran *e*, *æ* og *ø*, dvs. ændringen af bl.a. *gjærne, Kjærlighed, skjøen* til *gerne, Kærlighed, skøn* (§ 16), vil i så fald kunne placeres her i kerneområdet.

Spejlet udtryksortografi er ligesom den autonome indholdsortografi (type 2) karakteriseret ved en relativt høj grad af heterograf homofoni. Typen kan dermed yderligere eksemplificeres med en række ord og ordformer der udtales (eller kan udtales) ens, men staves forskelligt, og hvor de størrelser der adskiller stavemåderne (i modsætning til i type 2) er ikke-betydningsbærende udtryksstørrelser (grafemer/fonemer): *lægge : lække; ribbe : rippe; skralde : skralle : skrælle; skredet : skrevet; serve : save; kaos : kagers : kæres : kærres*.

6. SPEJLET INDHOLDSORTOGRAFI (TYPE 4)

Med den spejlede indholdsortografi er som tidligere nævnt tegngrænsen overskredet, og vi har bevæget os ind på et område som man normalt ikke anser for at høre med til ortografien, men nærmere til grammatikken, nemlig det morfologisk-syntaktiske område. Det er imidlertid en kendsgerning at de forskellige direktiver for den normative ortografi i et ikke helt ubetydeligt – og stigende – omfang også inddrager egentligt grammatiske emner af morfologisk og syntaktisk art.

Som det første eksempel kan nævnes reglen om brugen af verbernes pluralisformer. Det var en regel der, da den blev fastholdt i *Bek. 1889*, længe havde været ude af kraft i talesproget, og som derfor lige så længe havde tvunget skoleelever og andre skrivende til et afsluttende raid gennem teksten for at indsætte de verbale pluralisformer der krævedes for at gøre teksten grammatisk skriftsprokorrect – på samme måde som den delvis talesprogsfjerne grammatiske kommatering stadig tvinger sine brugere ud på en slutlæsning med særligt fokus på tegnsætningen. Den pågældende paragraf havde følgende ordlyd:

- (4) **Verbernes Flertalsformer** beholdes i Nutid (*vi have, ere, blive, skulle, kunne, ville, elske, (...) tie, slaa, faa, staa*). -- I Fortid kunne Flertalsformerne beholdes i en del stærke Verber, nemlig i dem, som i Enkelttal ende paa en Medlyd (undtagen *l* og *s*) og have en lang, fra Nutidens forskellig Selvlyd (*vi grebe, krøbe, bade, glede, lode, brøde, skrege, droge, bare, dreve*; men *vi lo, vi fløj, vi drak, vi løb, vi stjal, vi frøs*). Der skal skrives *vi bleve* og ligeledes *vi vare*. (*Bek. 1889*, § 8, mine kursiveringer)

Paragraffen forudsætter en syntaktisk regel om at der i sætninger skal være numeruskongruens mellem subjekt og finit verbal. Reglen er ikke formuleret eksplicit, men fremgår kun indirekte af eksemplerne, fx *vi have, vi synge, vi grebe* (i udtalt modsætning til singularis *jeg har, han synger, hun greb*). I øvrigt fokuserer paragraffen på den morfologiske side af problemet og præciserer de ikke helt enkle regler for hvilke verber der skal eller kan have en særlig pluralisform i skriftsproget. Der er allerede her i *Bek. 1889* tale om en regel der i realiteten er blevet autonom indholdsortografi (type 2), og som kun er spejlet ortografi for en diakron betragtning (medmindre sprogbrugeren for sit indre øre har kunnet fremmane det formelle foredragssprog hvor de udtalte pluralisformer stadig kunne høres).

I denne forbindelse kan også nævnes reglen om kongruensbøjning af præteritum participium, der paradoksalt nok blev pointeret i den bekendtgørelse der netop havde afskaffet kongruensbøjningen af de finitte verbalformer:

- (5) I de med Hjælpeverberne "være" og "blive" sammensatte Tidsformer vil Flertal af Hovedverbets Participium fremdeles være at anvende, saaledes at der f. Eks. skrives "Fuglene er fløjne" (ikke "fløjet"), "Tyvene er bleven fangne" (ikke "fanget") o. l. (*Bek. 1900*; ophævet igen i *Bek. 1902*).

Det er regler af samme art der stadig i den nyeste retskrivningsordbog fra 2012 (§ 32-38) vejleder skriftsprogsbrugeren mht. kongruenskrav og kongruensmuligheder i konstruktioner som *en aftvunget/aftvungen tilståelse, Hans sko er meget slidte, Vi ser os nødsaget/nødsagede til at aflyse*. – Se nærmere om brug og bøjning af de finitte og infinitte verbalformer i *R&S*: 478 f. og 516 ff.).

Også reglerne for tilføjelse af *-t* eller ikke *-t* på adverbier dannet af bl.a. adjektiver på *-ig* og *-lig* hører til i den syntaktisk-morfologiske afdeling (jf. *R&S*: 55 f.). De er ikke med i *Bek. 1889*, men inddrages i 1889-regelsættet via forordet i 1. udg. af *SRO 1891* (jf. *R&S*: 467 f.) og optages i 1918 i retskrivningsvejledningen i *SRO* (§ 45). Udviklingen i reglerne, der siden *RO 1986* har været genstand for en detaljeret behandling i Retskrivningsreglerne, kan kort illustreres med følgende eksempler:

- (6) Hun synger *forfærdeligt* : Jeg blev *forfærdelig* glad.
 Han kan stave *rigtigt* : Han kan ikke *rigtig* stave.
 (SRO 1918, § 45; RO 1955, § 30)
- (7) Hun synger *forfærdeligt* : Jeg blev *forfærdelig/forfærdeligt* glad.
 Han kan stave *rigtigt* : Han kan ikke *rigtig/rigtigt* stave.
 (jf. RO 1986/2012, § 38)

Som et af de seneste eksempler på et grammatisk område der er blevet inddraget i den ortografiske normering, kan nævnes afsnittet om genus i Retskrivningsreglerne i den officielle retskrivningsordbog siden 1986. Heri oplyses det at neutrumssubstantiver der betegner stoffer eller masser, kan skifte til fælleskøn når de bruges om ”en bestemt art eller kvalitet eller om en afgrænset mængde af stoffet” som fx:

- (8) Det var en god og kraftig lærred.
 Denne ler er særlig velegnet til fremstilling af drænrør.
 Skal al den dejlige fedt virkelig gå til spilde?
 (RO 1986/2012, § 20)

7. – OG TILBAGE IGEN

Retningen for beskrivelsen har her i artiklen gået fra tale til skrift og har haft den normative ortografi som resultat eller slutpunkt. Ortografien er imidlertid ikke nødvendigvis det endelige slutpunkt for samspillet mellem tale og skrift, men den kan undertiden virke tilbage igen på det oprindelige udgangspunkt, udtalen. Det kan bl.a. være tilfældet med det ovenfor nævnte adverbielle *-t*, hvor den normative ortografis anerkendelse af *t*-former af adverbialer der tidligere skulle være *t*-løse, kan tænkes at legitimere og støtte en øget brug af de tilsvarende *t*-former i (distinkt) talt sprog. Og det er også tænkeligt at den normative ortografis accept af ordformer som fx *forpligtigelse* (RO 1986, ved siden af *forpligtelse*) og *gymnasie*, *kommisserie* osv. (RO 2012, ved siden af *gymnasium*, *kommisorium* osv.) kan have en tilsvarende effekt. Jeg kommer ikke nærmere ind på sådanne ”tilbagespejlinger” i denne forbindelse, men der er nok tale om et område som kunne fortjene at få sin egen behandling.

LITTERATURHENVISNINGER

- Bek. 1889 = *Bekjendtgørelse 7.6.1889 fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet om Retskrivningen.*
- Bek. 1900 = *Bekendtgørelse 15.12.1900 fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet angaaende Brugen af Verbernes Flertalsform ved Undervisningen i Modersmaalet.*

- Bek. 1902 = Bekendtgørelse 25.2.1902 fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet angaaende Bøjningen af Udsagnsordenes Tillægsmaader.*
- Bek. 1948 = Bekendtgørelse 22.3.1948 fra Undervisningsministeriet om ændringer i retskrivningen.*
- DRO, DRO 1923 osv. = Dansk Retkrivningsordbog. Udg. af Undervisningsministeriets Retkrivningsudvalg. (1.-3. udg., 1923-1929; sidste opl., 1946; delvis onlineadgang på rohist.dsn.dk).*
- Galberg Jacoben, H. (1973). Sprogrøgt i Danmark i 1930erne og 1940erne. København: Gyldendal.*
- Recke, Ernst von der (1888). Store og smaa Bogstaver. Et Indlæg i Retkrivningsspørgsmaalet.*
- RO 1955 = Retkrivningsordbog. Udg. af Dansk Sprognævn. København: Gyldendal. (Onlineadgang på rohist.dsn.dk).*
- RO 1986 osv. = Dansk Sprognævn: Retkrivningsordbogen. København: Gyldendal/Aschehoug/Alinea. (2. udg., 1996; 3. udg., 2001; 4. udg., 2012; onlineadgang på dsn.dk).*
- R&S = Galberg Jacoben, H. (2010). Ret og Skrift. Officiel dansk retskrivning 1739-2005. Odense: Odense Universitetsforlag. (Onlineadgang på rohist.dsn.dk).*
- SRO, SRO 1891 osv. = Saaby, Viggo: Dansk Retkrivningsordbog/Saabys Retkrivningsordbog. København: C.A. Reitzel/Gyldendal. (1.-8. udg., 1891-1919; delvis onlineadgang på rohist.dsn.dk).*

Henrik Galberg Jacobsen

Syddansk Universitet
Institut for Sprog og Kommunikation
Campusvej 55
5230 Odense M
Danmark

galberg@sdu.dk

